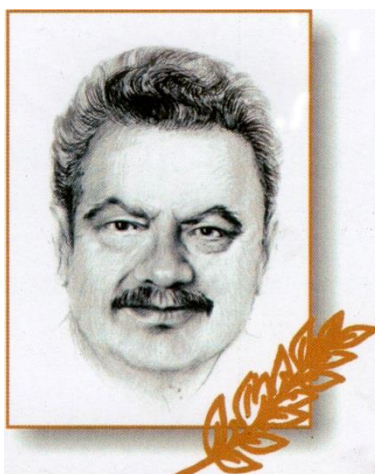

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Філологічний факультет
Кафедра української мови імені професора К. Ф. Шульжука

ЛІНГВІСТИЧНІ СТУДІЇ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ

Збірник наукових праць

Випуск 13

Рівне – 2023

УДК: 81. Л 59
ББК: 81.2 Укр.

Затверджено до друку вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 10 від 28 вересня 2023 року)

Рецензенти:

Лесюк М. П., доктор філологічних наук, завідувач кафедри слов'янських мов Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника;

Ніколасенко Л. І., кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник відділу слов'янських мов Інституту мовознавства імені О. О. Потебні;

Деменчук О. В., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри романо-германської філології Рівненського державного гуманітарного університету.

Редакційна колегія:

Адах Н. А., канд. філол. н., доцент кафедри української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ (*заст. гол. ред.*);

Архангельська А. М., докт. філол. н., професор кафедри славістики (секція україністики) Університету ім. Ф. Палацького в Оломоуці (Чеська Республіка);

Вокальчук Г. М., докт. філол. н., професор кафедри української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ;

Вокальчук Є. Л., канд. пед. н., доцент, завідувач навчально-методичного кабінету Рівненського економіко-технологічного коледжу НУВГП;

Волос Н. П., канд. філол. н., доцент кафедри української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ (*гол. ред.*);

Гаврилюк Н. В., канд. філол. н., доцент кафедри української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ (*заст. гол. ред.*);

Кірілкова Н. В., канд. філол. н., доцент кафедри української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ;

Кузьмич О. О., канд. філол. н., доцент кафедри української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ;

Максимчук В. В., канд. філол. н., доцент, завідувач кафедри української мови і літератури НУ «Острозька академія»;

Медведь В.В., здобувач ступеня в/о PhD кафедри української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ;

Мороз Л. В., канд. філол. н., професор, завідувач кафедри іноземних мов РДГУ;

Ніколайчук Г. І., канд. пед. н., професор, декан філологічного факультету РДГУ;

Ричагівська Ю. Є., канд. філол. н., доцент кафедри української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ (*заст. гол. ред.*);

Совтис Н. М., докт. філол. н., професор, завідувач кафедри української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ;

Шкарбан Т. М., канд. філол. н., доцент кафедри української мови імені проф. К. Ф. Шульжука РДГУ.

Л 59 **Лінгвістичні студії молодих дослідників**: Збірник наукових праць. Рівне : РДГУ. Вип. 13. 2023. 226 с.

До збірника увійшли статті студентів і магістрантів, аспірантів, кандидатів і докторів філологічних наук. У працях розглянуто актуальні питання граматики сучасної української мови, лексикології, неології, лінгводидактики.

Для викладачів, аспірантів, студентів-філологів, учнів шкіл.

Відповідальна за випуск – канд. філол. наук, доцент Н. П. Волос.

Видання здійснено в межах наукового проєкту кафедри української мови імені професора К. Ф. Шульжука Рівненського державного гуманітарного університету «Лінгвістичні студії молодих дослідників».

Саджайя Діана

(Науковий керівник – Ричагівська Ю. Є., кандидат філологічних наук, доцент)

ПОВТОР ЯК СИНТАКСИЧНО-СТИЛІСТИЧНА ДОМІНАНТА В ПОЕЗІЇ ВАСИЛЯ СТУСА

У статті проаналізовано повтор як найпоширеніший синтаксично-стилістичний засіб у поетичному мовленні Василя Стуса, відзначено особливу роль повтору в побудові інших синтаксичних фігур.

Ключові слова: *Василь Стус, повтор, поезія, синтаксично-стилістичний засіб.*

The article analyzes repetend as the most common syntactically-stylistic method in poetic speech of Vasyl Stus, also it is noted a specific role of repetend in creation of another syntactic constructions.

Key words: *Vasyl Stus, repetend, poetry, syntactically-stylistic method, idiosyle.*

Поетичний синтаксис реалізується в певних стилістичних фігурах та прийомах і забезпечує експресивність художнього твору. Стилiстичні синтаксичні одиниці в поетичній практиці набувають особливої емоційності, вони є вагомим інструментом індивідуалізації манери письма та формування ідіостилію поета, надають творчому почерку унікальності.

У сучасній лінгвістиці повтор справедливо вважають багатоаспектним, складним і різнофункційним явищем. Упродовж останніх десятиліть із цієї проблеми в українській науці накопичено досить ємний матеріал, який потребує осмислення й певного узагальнення. Навіть тепер, незважаючи на незмінний інтерес лінгвістів до повтору, варто наголосити на недостатній розробленості цього явища саме в контексті розуміння його як одного з

елементів ідіостилю поета або стилістичного прийому в межах конкретного літературного періоду [1, с. 190]. Актуальність і невичерпаність проблеми підтверджують, зокрема, праці Т. Жук, І. Холод та багатьох інших [2; 11]. Особливостям функціонування повторів у поетичному мовленні присвятила свою дисертацію Л. Пришляк [5].

Мета нашої публікації – розкрити функційне навантаження повтору як індивідуально-авторського засобу в поетичній творчості Василя Стуса.

Традиційно повтори поділяють:

- 1) відповідно до мовного рівня – на фонетичні, лексичні, граматичні;
- 2) залежно від точності відтворювання мовних одиниць – на повні та часткові;
- 3) відповідно до функцій у мові – на композиційні та номінативно-експресивні;
- 4) за місцем розташування повторюваних компонентів – на контактні, сумісні, дистантні;
- 5) за семантично-стилістичним призначенням:
 - а) ті, що вживаються для виділення, підкреслення в тексті певного слова, для обігрування певних лексем або значень;
 - б) такі, що передають семантику роздумів, сумнівів, вагань мовця;
 - в) ті, що виражають інтенсивність вияву позначуваної ознаки, дії, почуття, великої кількості тощо [3, с. 351].

Увага до цієї стилістичної фігури в художніх творах із часом не лише не слабшає, але й зростає, що варто пояснити посиленням інтересу до вивчення творчої лабораторії митців у цілому і мовної майстерності конкретних письменників. Ще однією причиною уваги до повтору з боку дослідників індивідуально-авторської манери письма вважаємо те, що на його базі можна витворити широке коло стилістичних фігур.

За нашими спостереженнями, у поезії Василя Стуса синтаксичний повтор стає основою багатьох прийомів і фігур (анафори, анепіфори, ампліфікації, епіфори, градації тощо). Нерідкісне поєднання кількох прийомів

із повтором у межах одного поетичного твору, що, на наш погляд, допомагає авторові зосередити увагу на кількох фрагментах одночасно.

Послідовно в поезії В. Стуса представлена анафора як різновид повтору. Синтаксична **анафора** – це прийом, що пов’язує компоненти речення, цілі речення, віршові рядки чи навіть строфи в більшу мовну єдність:

*Куди біжиш, рабине духу?
Куди стремиш, стофазний сказ?
Куди простер захланну руку
Безбожникові богомаз? [9, с. 120].*

Епіфора – стилістична фігура, яка протилежна анафорі та полягає в повторенні однакових слів, словосполучень наприкінці віршованих рядків.

*І хай-но – очі як вода,
хай – як жива вода –
але ж бо й горе – не біда,
і горе – не біда [7, с. 206].*

Анафори й епіфори в поета виконують не лише структурну роль, а беруть участь у формуванні складніших синтаксичних фігур, органічно вписуються в зміст, стають невід’ємним компонентом художнього образу, часто допомагаючи передати ідейне наповнення твору. Наприклад:

*Терни, терни – терпець тебе шліфує,
сталить твій дух – тож і терни, терни.
Ніхто тебе з недоли не врятує,
ніхто не зіб’є з власної тропи.
На ній і стій, і стрій – допоки скону,
допоки світу й сонця – стій і стій.
Хай шлях – до раю, пекла чи полону –
усе пройди і винести зумій.
Торуї свій шлях – той, що твоїм назвався,
той, що обрав тебе навіки вік.
До нього змалку ти заповідався*

до нього сам Господь тебе прирік [10].

Для поетичного мовлення в цілому природні випадки, коли анафора та епіфора представлені в одному контексті як елементи обрамлення. У творах Василя Стуса таке обрамлення може виступати в поєднанні з асиндетоном, що створює специфічний ритм вірша:

*Тільки тобою білий святиться світ,
тільки тобою повняться брості віт,
запарувала духом твоїм рілля,
тільки тобою тішиться немовля,
спів калиновий піниться над водою –
тільки тобою, тільки тобою!
Тільки тобою серце кричить моє.
Тільки тобою сили мені стає
далі брести хугою світовою,
тільки Тобою, тільки Тобою [10].*

На противагу асиндетону полісиндетон як різновид повтору передбачає дублювання сполучників (чи інших службових слів). Стусові за допомогою повторюваних сполучників вдається уповільнити темп мовлення і посилити значущість наступних слів:

*І стіл, і череп, і свіча,
що тіні колихає,
і те маленьке потерча,
що душу звеселяє [10].*

Помітним явищем у поезії Василя Стуса є синтаксичний паралелізм, стилістичний ефект від якого витворюється паралельно розміщеними чи структурно однотипними елементами.

*Сивий голубе, біль мій зичений,
вечоровий і пелехатий,
більше чутий, аніж помічений,
більше мічений, ніж крилатий [8, с. 159].*

Для підсилення характеристик, доповнення й збагачення думки, створення градаційного мовлення прислужується ампліфікація. Це стилістичний синтаксичний прийом, який полягає в нагромадженні однорідних, однотипних мовних засобів:

*Володарю своєї смерти, доля –
всепам'ятка, всечула, всевидюща –
нічого не забуде, не простить [10].*

Градація досить продуктивна у Василя Стуса, вона твориться однотипними одиницями, розміщеними в міру наростання чи спаду семантичних, емоційно-експресивних ознак. Завдяки майстерності автора стає основою періоду:

*Коли я один-однісінький
серед зелених снігів Приуралля,
коли в казармі порожньо
серед ліжок і пірамід,
коли я стовбичу на цьому
днювальному місточку
самотній – на обидві земні півкулі,
як холодна колодочка караульного ножа,
коли така далека-далека
така миттєва, потойбічна майже,
як спалах, вихоплений з ракетниці,
швидко згасаєш на спиртовому полум'ї
синюватого, майже непомітного
уральського морозу,
заклинаю, немов клинок!
Віддалена від мене на сімсот тридцять чотири дні,
на сімсот тридцять чотири «здраслуй»,
скажи, що ти мене любиш [7].*

Особливість повтору як явища в тому, що він створює формальну та семантичну тотожність. Проте стилістичні фігури, які базуються на повторі, з надлишковістю можемо пов'язати лише умовно. Дослідники поетичного мовлення зауважують, що «опиняючись у новому контексті, повторюваний елемент виявляє додаткову семантику, поглиблює, пояснює або доповнює основне значення, а тому не є формальним, надлишковим» [6, с. 262].

Отож, поетичне мовлення В. Стуса багате на синтаксичні фігури та прийоми, які будуються на базі повтору. У смисловому плані різні його види породжують нові сенси, посилюють експресивність, слугують засобами творення довершених художніх образів, актуалізують авторську позицію, а у структурному плані «зв'язують» текст і забезпечують неповторну інтонаційну палітру.

Література

1. Волянська Ю. Ю. Типологічні різновиди повтору в сучасній лінгвістичній думці. *Лінгвістичні студії*. Вип. 21. 2010. С. 187–191.
2. Жук Т. В. Стилістична роль звукового повтору в українських народних казках. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови* : зб. наук. праць. К., 2005. Вип. 1. С. 135–139.
3. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови. К. : Вища шк., 1987. 351 с.
4. Коломієць І. І. Основні лінгвостилістичні поняття і категорії (словник-довідник філолога). Умань : ВПЦ «Візаві», 2015. 202 с.
5. Пришляк Л. Б. Повтор як засіб експресивного синтаксису поетичного мовлення 60-х років ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова». Донецьк, 2002. 20 с.
6. Ричагівська Ю. Є. Стилістичні параметри складного речення в поетичному мовленні. *Дискусійні питання мовознавства в контексті*

сучасних наукових парадигм. монографія / Г. М. Вокальчук, Н. М. Совтис та ін. Рівне–Острог, 2020. С. 229–280.

7. Стус В. Зимові дерева. Перша збірка поезій. К.: Література і мистецтво, 1970. 206 с.

8. Стус В. Під тягарем хреста. Львів : Каменяр, 1991. 159 с.

9. Стус В. Свіча в свічаді. Поезії. *Сучасність*. 1977. 120 с.

10. Стус В. Палімпсести. URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/Stus_Vasyl/Palimpsesty.pdf? (дата звернення: 10.10.2023).

11. Холод І. В. Лексико-синтаксичний повтор у мові сучасної української преси: структура та прагмалінгвістичні функції : дисертація доктора філософії зі спеціальності «035 Філологія». Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського – Волинський національний університет. Вінниця-Луцьк. 2021. 209 с.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1

ДИНАМІКА ГРАМАТИЧНОГО ЛАДУ УКРАЇНСЬКОЇ ТА
ІНШИХ СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ

- Волос Наталія, Воробієвська Яна. ОСОБЛИВОСТІ СИНТАКСИЧНО-СТИЛІСТИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ МОВИ ТВОРІВ ІРЕНИ КАРПИ..... 4
- Гуменюк Яніна. ЗВЕРТАННЯ У ПОЕТИЧНІЙ ТВОРЧОСТІ ПАВЛА ГІРНИКА.....13
- Дубенчук Аліна, Мельник Наталія. СКЛАДНОПІРЯДНЕ РЕЧЕННЯ В МОВОСТИЛІ ЮРІЯ ВИННИЧУКА: СТРУКТУРА, СЕМАНТИКА.....21
- Саджайя Діана. ПОВТОР ЯК СИНТАКСИЧНО-СТИЛІСТИЧНА ДОМІНАНТА В ПОЕЗІЇ ВАСИЛЯ СТУСА.....27
- Шкарбан Тамара, Сачковська Юлія. СИНТАКСИЧНІ ПАРАМЕТРИ ПРОЗИ ДАРИ КОРНІЙ.....34

РОЗДІЛ 2

ЛЕКСИЧНА СИСТЕМА МОВИ В ЇЇ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКАХ ТА ІНДИВІДУАЛЬНИХ
ВИЯВАХ

- Бортнік Віра. ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ НАЗВ ОСІБ ЧОЛОВІЧОЇ І ЖІНОЧОЇ СТАТІ В МОВІ СУЧАСНИХ МЕДІА.....44
- Веремчук Ольга. ОСОБЛИВОСТІ СТИЛІСТИЧНОЇ ТРАНСПОЗИЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕРМІНІВ.....49
- Власюк Іванна. АНАЛІЗ ІСТОРІЇ БЛІНГВІЗМУ В УКРАЇНІ ТА ВПЛИВ ІСТОРИЧНИХ ПОДІЙ НА ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ СИТУАЦІЇ.....56
- Володько Анастасія. МЕТАФОРА В ПІСЕННИХ ТЕКСТАХ АНДРІЯ КУЗЬМЕНКА.....64
- Дячук Вікторія, Шкарбан Тамара. ЕМОЦІЙНО ЗАБАРВЛЕНА ЛЕКСИКА ЯК ОЗНАКА ІДЮСТИЛЮ ОКСАНИ ЗАБУЖКО.....70
- Кравець Євгенія. ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АВТОРСЬКОГО СТИЛЮ М. ВІНГРАНОВСЬКОГО (НА МАТЕРІАЛІ ПОВІСТЕЙ «СІРОМАНЕЦЬ», «ПЕРВІНКА», «КІНЬ НА ВЕЧІРНІЙ ЗОРІ»).....76
- Кузьмич Оксана, Муляр Тетяна. СТИЛЕТВІРНА Й ТЕКСТОТВІРНА РОЛЬ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИКИ В РОМАНІ В. ЛИСА «СТОЛІТТЯ ЯКОВА».....83
- Лясковська Аліна. ПЕРЕКЛАДИ ТВОРІВ С. ЛЕМА УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ....92

Ричагівська Юлія, Захарчук Ольга. ХУДОЖНІ ФУНКЦІЇ ДІАЛЕКТИЗМІВ У РОМАНІ ВАСИЛЯ ШКЛЯРА «ТРОЩА».....100

Совтис Наталія, Цапук Ангеліна. ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ «ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ» У ХУДОЖНЬОМУ ОСМИСЛЕННІ ТЕМИ ВІЙНИ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРЧОСТІ ЛІНИ КОСТЕНКО).....105

Стельмах Антоніна. ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ ЯК НАУКИ.....117

Шершун Богдана. ХУДОЖНІСТЬ ПОЕТИЧНОГО ТЕКСТУ ЯК ДЖЕРЕЛО СТИЛІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....124

РОЗДІЛ 3

НЕОЛОГІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИЙ І ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ВИМІРИ

Адах Наталія, Котович Мар'яна. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ ІМЕННИКІВ ПАВЛА ВОЛЬВАЧА.....139

Вокальчук Євген, Парницька Ірина, Хом'якова Марта. МАТЕРІАЛИ ДО «СЛОВНИКА УКРАЇНСЬКОГО СПРОТИВУ (НЕОЛОГІЯ ДОБИ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ 2014–2023 РОКІВ)».....147

Дрегель Тетяна. НЕОЛОГІЗМИ: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ І КЛАСИФІКАЦІЇ.....156

Кулик Ірина. НЕОЛОГІЯ СУЧАСНИХ ПОЕТІВ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ.....163

Лобач Валерія. НЕОЛОГІЗМИ ДОБИ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ 2014–2023 РОКІВ...169

Нагорна Юлія. СЛОВОТВІРНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ НОВОТВОРІВ У ТЕКСТАХ УКРАЇНСЬКОЇ ПОСТМОДЕРНОЇ ПРОЗИ.....179

Нивчик Зоряна. ЛЕКСИКОГРАФІЧНИЙ ОПИС НЕОЛОГІЗМІВ ДОБИ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ 2014–2023 РОКІВ (словникові матеріали).....186

Савицька Катерина. СЛОВОТВОРЧІСТЬ ВАЛЕНТИНИ ЛЮЛІЧ ТА НАТАЛІЇ ДЕМЕДЮК ДОБИ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ 2014-2023 РР. (ЛЕКСИКОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ).....204

РОЗДІЛ 4

МОВНА ОСВІТА Й КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ

Коваль Марина. ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....210

Колеснікова Юлія. МОВНА ОСВІТА І КУЛЬТУРА МОВИ ЯК СКЛАДОВІ КУЛЬТУРНОЇ ДЕОКУПАЦІЇ ДОНБАСУ В КОНТЕКСТІ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ.....	215
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	221
ЗМІСТ.....	223

Наукове видання

ЛІНГВІСТИЧНІ СТУДІЇ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ

Збірник наукових праць «Лінгвістичні студії молодих дослідників»

Випуск 13

Головний редактор *Волос Н. П.*

Заступники головного редактора *Адах Н. А., Гаврилюк Н. В., Ричагівська Ю. Є.*

Відповідальна за випуск *Волос Н. П.*

У дизайні обкладинки використано портрет професора К. Ф. Шульжука (автор – О. Г. Сорока)

Лінгвістичні студії молодих дослідників: Збірник наукових праць. Рівне : РДГУ. Вип. 13. 2023. 226 с.

Linguistic Studies of Young Researchers: A Collection of Scientific Works. Rivne : RSHU. Vol. 13. 2023. p.226.

The collection includes articles of students and masters, postgraduates, candidates and doctors of philological sciences. The works dealt with topical issues of the grammar of the modern Ukrainian language, lexicology, neology, linguocultural and comparative studies.

It is intended for teachers, postgraduates, students of philology, schoolchildren.

Адреса редколегії:

кафедра української мови імені професора К. Ф. Шульжука
Рівненського державного гуманітарного університету, вул. Пластова, 31, м. Рівне, 33000.